

Перспективним є дослідження впливу інтонаційних моделей оцінних висловлень на чоловічу та жіночу комунікативну стратегію, які дають можливість, з одного боку, економно використовувати лексичні засоби, а з іншого, – розширювати спектр прагмакомунікативних типів оцінних висловлень.

Використана література:

1. *Бессонова О.Л.* Оцінний тезаурус англійської мови: когнітивний та гендерний аспекти: Автореф. дис ... докт. філол. наук: 10.02.04 / Київ. нац. ун-т ім. Т.Шевченка. – К., 2003. – 39 с.
2. *Кирилина А.В.* Гендерные исследования в отечественной лингвистике: проблемы, связанные с бурным развитием // Доклады второй Международной конференции “Гендер: язык, культура, коммуникация”. – М.: МГЛУ, Лаб. гендер. исслед., 2002. – С. 5-11.
3. *Потанов В.В.* Проблемы гендерологии в англистике // Доклады второй Международной конференции “Гендер: язык, культура, коммуникация”. – М.: МГЛУ, Лаб. гендер. исслед., 2002. – С. 252-263.
4. *Axbey S.* Sound Tracks. Real-life Listening: A Variety of Subjects and Speakers. – London etc.: Longman, 1997. – 93 p.
5. *Fasold R.* The Sociolinguistic of Language. – Cornwall: Blackwell Publishers, 1999. – 342 p.
6. *Hancock P.* A Love for Life. – Cambridge: Cambridge University Press, 2004. – 112 p.
7. *Hinton M., Marsden R.* Options Advanced English. – Hong Kong: Nelson, 1985. – 218 p.
8. *Kingsbury R., Wellman G.* Longman Advanced English Coursebook. – Harlow: Longman, 1990. – 208 p.
9. *Moses A.* Frozen Pizza and Other Slices of Life. – Cambridge: Cambridge University Press, 2002. – 111 p.
10. *Revell J., Bready B.* Listening Advanced. Oxford Supplementary Skills. – Hong Kong: Oxford University Press, 1992. – 92 p.
11. *Rickford J.R.* Regional and Social Variation // Sociolinguistics and Language Teaching / Ed. by Sandra Lee McKay, Nancy H. Hornberger. – New York: Cambridge University Press, 1996. – P. 151-194.
12. *Tannen D.* The Power of Talk: Who Gets Heard and Why // Linguistics at work. A Reader of Applications / Ed. by Dallin D. Oaks. – Fort Worth etc: Harcourt Brace College Publishers, 1998. – P. 242-257.

*Юрченко О. А.
Київський національний
лінгвістичний університет*

**ЛЕКСИЧНА СКЛАДОВА МОВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ
АДРЕСАНТА ДОПОВІДЕЙ, ПРЕДСТАВЛЕНИХ
НА ПАРЛАМЕНТСЬКІЙ АСАМБЛЕЇ РАДИ ЄВРОПИ**

Об’єктом нашої статті є лексична складова та обсяги заявленої мовної компетенції адресантів доповідей, представлених на Парламентській Асамблеї Ради Європи (ПАРЄ). Європейська орієнтація зовнішньої політики України на разі вимагає більшої уваги до діяльності інститутів Європи. Документи, що є результатом цієї діяльності, виступають основними джерелами для розуміння засад та загальних мотивів функціонування європейських інституцій. Найбільш прийнятними, на наш погляд, для подібного аналізу виступають доповіді на ПАРЄ як структуровані, конвенціональні, прагматично спрямовані регламентуючі документи офіційно-ділового стилю. Доповіді на ПАРЄ ще не вивчалися з точки зору визначення комунікативних стратегій та мовних компетенцій, що і визначає **актуальність** цієї розвідки.

Під стратегією мовного спілкування ми розуміємо оптимальну реалізацію інтенцій адресанта з метою реалізації визначеної ним цілі спілкування, а саме – відбір, застосування та контроль дієвих засобів комунікації в певній комунікативній ситуації.

За В. А. Скалкіним: “Комунікативна ситуація – динамічна система взаємодіючих факторів об’єктивного та суб’єктивного плану (включаючи мовлення), що вводять людину

в мовну комунікацію і визначають її мовленнєву поведінку в межах одного акту спілкування як в ролі мовця, так і в ролі слухача” [6, 46].

“Кожен комунікативний акт має місце в певній екстралінгвістичній ситуації спілкування” [5, 126]. Таким чином, вибір засобів мови та їх сполучуваність залежить від місця та часу протікання комунікативного акту. Ми бачимо перехрещення між екстралінгвістичними факторами комунікативної ситуації та комунікативною стратегією саме на етапі відбору засобів мови. Йдеться навіть про вторинну природу комунікативних стратегій, їх визначення крізь призму екстралінгвістичних чинників комунікативної ситуації: соціальних ролей комунікантів, їх ієрархічних відносин, місця та часу, коли відбувається комунікація.

Залежно від розуміння кожним із комунікантів своєї соціальної ролі, а також ролі свого співрозмовника відбувається зростання ефективності комунікації. Така взаємодія сприяє встановленню типових та стійких соціальних відносин. І вибір мовленнєвих засобів диктується тією соціальною роллю, яку бере на себе кожен із комунікантів. Хоча обмежувати цей вибір суто соціальною роллю є не зовсім коректно.

Будь-яка офіційна (тобто така, що будує й обслуговує відносини між державними, наддержавними установами та пересічними громадянами) комунікація має базуватись на двох головних принципах: принципі найбільшої мовної економії для адресанта та принцип найбільшої простоти для адресата. Звичайно, ці принципи є ідеальними, і не завжди адресант дотримується їх, що призводить до значної інформаційної перенавантаженості текстів. Ці принципи досягаються різними способами, і не останню роль в їх досягненні відіграє вибір стилю документа (тексту).

Текст доповідей є прикладом документів офіційно-ділового стилю. Тут доцільно зазначити, що доповідь – це функціонування діючої мови в адміністративно-правовій сфері спілкування.

Розглянемо, в який спосіб мовна компетенція відображається в текстах доповідей, зокрема на лексичному рівні. Взагалі виділяють чотири типи компетенції у загальній компетенції адресата та адресанта: предметну компетенцію, культурну компетенцію, мовну компетенцію та комунікативну компетенцію. “Мовна компетенція – володіння засобами мови, тобто одиницями й категоріями всіх її рівнів, стилістичними засобами, законами їх використання” [1, 123]. Об’єктом нашої статті не є розгляд різних поглядів на зміст поняття мовної компетенції, а тому ми зосередимось лише на вищенаведеному понятті і обмежимося лише найхарактернішими мовними засобами, які використовує адресант. При цьому використання мовних засобів адресантом не виходить за межі усталеного в мові. Лише сполучуваність мовних засобів та їх співвідношення надають змогу провести аналіз мовної компетенції адресанта доповідей.

Отже, розглянемо лексичну складову комунікативної компетенції адресанта доповідей на ПАРЕ.

Лексичний склад доповідей на ПАРЕ покликаний, з одного боку, забезпечувати прагматичні вимоги необхідності [2, 78], логічності, неемоційності, точності, безособовості, конкретності викладу законодавчої інформації (ці риси доповідей є основними жанровими характеристиками доповідей на ПАРЕ), а також надійності її сприйняття, а, з іншого боку, підкреслювати юридичну значимість цієї інформації та її обов’язковий характер. Лексичний склад доповідей на ПАРЕ є синтезом наступних шарів: 1) загальноновживана лексика, 2) спеціальна термінологія, 3) аббревіатури та скорочення. Ці види лексики є домінуючими у доповідях.

Загальноновживана лексика

Серед найбільш уживаних **іменників** у доповідях на ПАРС є такі:

Action, changement, commission, demande, développement, domaine, économie, engagement, environnement, fonction, investissement, mise, mesures, politique, problème, programme, pouvoir, projet, question, raison.

Найбільш уживані **дієслова**:

Adopter, aller, considérer, demander, devenir, devoir, estimer, établir, être, exprimer, faire, féliciter, inviter, mettre, noter, pouvoir, prendre, proposer, regretter, se réjouir, souhaiter.

Прикметники: *croissant, démocratique, économique, (pan-, trans-) européen, extrême, gouvernemental, international, national, nombreux, ordinaire, politique, précédent, traditionnel.*

Прислівники: *ainsi, cependant, conformément, désormais, également, enfin, naturellement, notamment, particulièrement, précisément.*

Безособові конструкції: *il convient, il est certain, il est important, il est nécessaire, il est probable, il existe, il faut, il importe de, il s'agit de, il y a.*

Прийменники та прийменникові звороти і прислівникові звороти: *afin de, ainsi que, au fur et à mesure, autant que, bien que, dans le cadre de, en effet, en faveur de, en matière de, en mesure de, en outre, en tenant compte, en terme de, en vue de.*

Аналіз доповідей дозволив визначити основні сфери вживання **спеціальної термінології**. Звичайно, ці сфери перетинаються і взаємодоповнюються, що й визначає використання лексики з двох або навіть більше сфер в одній доповіді.

1. Соціальна сфера, з якої можна вичленили такі важливі питання, як **злочинність, безробіття, соціальна дезінтеграція**:

іменники:

abus (d'autorité, sexuel, du pouvoir, des biens), adolescent, arrestation, asocialisation, assimilation, blanchiment, brimade, chômage, corruption, cotisation, créativité, crime, dégradation, délinquance (juvénile), délit, détention (provisoire, arbitraire, de drogues, d'armes), diaspora, divortialité, emprisonnement, enquête, environnement (social), espérance (de vie), exclusion, exode, fécondité, flux, gang, garde à vue, ghettoïsation, intimidation, insécurité, logonévrose, marginalisation, migration, mineur, nuptialité, PDI (personne déplacée d'intérieur), peine de mort (capitale), d'emprisonnement), perpétuité, personne (déplacée, condamnée, déportée, détenue, réfugiée), poursuite, prestation (en nature, en espèce), proxénétisme, réfugié, ressources, solde (migratoire), solidarité, sous-emploi, (in)tolérance, torture, vieillissement;

прикметники:

apatride, dégradant, éducatif, humanitaire, inhumain, (il) légal, migratoire, pénitentiaire, périurbain, pharmacodépendant, pronataliste, psychosocial, répressif, social, socio-démographique;

дієслова:

défavoriser, dégrader, dépayser, (se) déplacer, handicaper.

2. Сфера освіти та науки :

іменники:

clonage, co-gestion, compétences, connaissance, données, école-ghetto, enseignement, expérience, fœtus, gènes, information, informatique, innovation, institut (de recherche), interculturalité, monozygote, programmeur, projet-pilote, R&D (Recherche et Développement), recherche, savoir, sophistication, spectroscopie, technologie, terminal, théorie, télé-achat, télécommunication, télééducation, toile (Internet), transdisciplinarité, traitement, université;

прикметники:

asexué, deuxième-chance, digital, électronique, high-tech, innovateur, interférométrique, magnétosphérique, mitochondrial, sémantique, supérieur;

дієслова: *digitaliser, pirater, responsabiliser, virtualiser*;

прислівники: *chromosomiquement*.

3. Транспортна сфера (повітряний, морський, залізничний, автомобільний та космічний транспорт):

іменники:

aéroport, amarrage, aviation (civile, de transport), cabotage, camion, charter, chauffeur, circuit (de transport), circulation, classe affaires, combustible (fossile), conducteur, conteneur, couloir (aérien, maritime), demi-circuit, ferroutage, fret, gare, horaire, itinérairesisation, lanceur (lourd), module, oléoduc, panneaux d'acier sandwich, pétrolier battant pavillon (nationalité), pipeline, poids lourd (léger), réseau (de transport), satellite, sonde, télédétection, train-bloc, trafic, Train à Grande Vitesse (TGV), transport (individuel, en commun, combiné, de ville, de marchandises, public), véhicule (de transfert automatique), voie (navigable);

прикметники: *aérien, aéronautique, aéroportuaire, ferroviaire, fluvial, géostationnaire, intermodale, long-courrier, maritime, rail-route, routier, spatial*;

дієслова: *atterrir, cartographier, débarquer, décoller, embarquer, lancer*.

4. Військова сфера (конфліктні ситуації, військово-політичні кризи):

іменники:

albanisation, affrontement, arme (à feu, blanche, à main, lourde, nucléaire), avion (d'attaque), bombardier, calibre, cessez-le-feu, chasseur, combat, conflit, défense, déploiement, effectif, extradition, frappe, hélicoptère, impact, maintien (de la paix, de l'ordre), marin, militarisation, missile (sol-sol, sol-air), munition, obus (antichar), offensive, ogive, projectile, rapatriement, riposte, sécurité, uranium (appauvri);

прикметники :

aéroporté, extrémiste, héliporté, humanitaire, opérationnel, perforant (projectile), séparatiste, terroriste, xénophobe vigoureusement;

дієслова: *bombarder, contrecarrer (le financement), viser, sécuriser*.

5. Сфера економіки :

іменники:

achat, acteur (économique), amont, assureur, assiette (fiscale), aval, avoir, billet (de banque), bon du trésor, coentreprise, commerce, compte (courant), consommateur, coût (prévisionnel, social), cybercommerce, déficit en compte courant, déflation, dépense, désinvestissement, dette, devise, endettement, euro, Euroland, excédent en compte courant, ex (im) portation, finance(s), financier, frais, fusion, grossiste, impôt, indemnisation, inflation, krach, liquidité, loyer (de l'argent), marché (boursier, du travail, des biens, des services, de main d'œuvre), monnaie, obligation (d'Etat, d'entreprise), paiement, PME (petite et moyenne entreprise), prélèvement (fiscal, budgétaire), prix, probité, producteur, revenu, secteur (public, privé), taux (directeur, d'inflation, d'intérêt, de change), taxe, valeur, vente;

прикметники: *concurrentiel, démonétisé, managérial*;

дієслова: *coter, emprunter, financer, labelliser, réamorcer, rembourser*.

6. Сфера сільського господарства:

іменники:

abattage, additif, agent (contaminant), assolement, bétail, carence, céréales, circuit (de production, de livraison, de distribution), denrée (alimentaire), dioxine, élevage, ESB (encéphalopathie spongiforme bovine), eutrophisation, farine (animale, végétale), fertigation, graisse (animale, végétale), herbicide, insecticide, irrigation, lixiviat, nutrition, oléagineux, pesticide, plantation, primeur, produit (dérivé, bio, enrichi, labellisé, amélioré), rampe (d'arrosage), rendement, résidu (d'abattage), sol, surface, toile de fond, volaille;

прикметники: *animal, agraire, agro-alimentaire (-industriel), biologique, bovin, fertile, ovin, porcin, rural, sanitaire, saumâtre, semi-aride, végétal, vétérinaire;*

дієслова : *mettre en jachère, supplanter.*

7. Сфера екологічної безпеки:

іменники:

accident, accumulation (biologique), agriculture-bio, aménagement (du territoire), anéantissement, biodiversité, biotope, chaîne (alimentaire), chlorure, clause (de sauvegarde), couche (d'ozone), débris, déchet, déforestation, dérèglement (climatique), détérioration, déversement (de pétrole, de produits chimiques), dioxine, disparition, dommage, écosystème, enfouissement, érosion, espèce, épuisement, eutrophisation, faune, fioul (lourd), flore, impératif (environnemental), inspection, littoral, marée (noire), matière (première), métal (lourd), OGM (organisme génétiquement modifié), perchlorate, phosgène, pluie (acide), pollueur-payeur, pollution, pyralène, race, radionucléide, rejet, réhabilitation, ressources (naturelle, humaines), salinisation, sinistre, stéarate, surexploitation, troubles, viabilité;

прикметники: *congénital, côtier, épuisable, monomère, mutagène, nocif, pollué, pur, riverain, sain;*

дієслова: *contaminer, endommager, recycler.*

8. Правова сфера (права людини, законодавство, право):

іменники:

accord, acte ((il) légal, constitutionnel, normatif), adhésion, amendement, clause (constitutionnelle, de conscience, générale, pertinente), coalition, commissaire, communauté, convention, décret, démocratie, discrimination, droit (de l'homme à l'expression, au travail, au jugement impartial, etc.), engagement, eurorégion, fraction, immunité, incompréhension, institution, instrument (juridique, politique, législatif), intolérance, liberté (de presse, de réunion, d'association etc.), loi-cadre, magistrature, mandat, médiateur, mémorandum, mission, moratoire, plainte, multipartisme, pétition, primauté (du droit), référendum, respect, signature, suspension (d'un pays), traité, vote (anticipé, à domicile);

прикметники:

autoritaire, étatique, exécutif, gouvernemental, impartial, indépendant, législatif, local, parlementaire, pan-européen, plénier, pluraliste, régional;

дієслова :

abolir, abréger, instaurer, invalider, modifier, punir, solutionner, superviser.

Використана література :

1. *Бацевич Ф.С.* Основи комунікативної лінгвістики. – К.: “Академія”, 2004. – 342 с.
2. *Ивин А.А.* Основы теории аргументации. – М.: ВЛАДОС, 1997. – 352 с.
3. *Кожина М.Н.* О речевой системности научного стиля сравнительно с некоторыми другими. – Пермь, Изд-во Перм. ун-та, 1972. – 395 с.
4. *Колианский Г.В.* Коммуникативная функция и структура языка. – М.: Наука, 1984. – 176 с.
5. *Краевская Н.М.* Ситуация как фактор дифференциации типов устной речи // Лингвистические особенности научного текста. – М.: Наука, 1981. – С. 113 – 131.
6. *Скалкин В.А.* Основы обучения устной иностранной речи. – М.: Русский язык, 1981. – 248 с.